viuificentur ꝙ autem nõ habent vim
et efficaciã perducendi in vitã eternã
hoc prouenit ex impedimento peccati
ſupueniẽtis. ꝑ qd homo reddit indig
nus vita eterna. hoc autẽ impedimen
tum tollitur ꝑ penitẽtiã. in quantum
per eam remittũt peccata. Vñ reſtat
ꝙ opa prius mortificata per peccatuz
per penitẽtiã recuperãt efficaciã per-
ducẽdi eũ. qui fecit ea in vitã eternaz
quod ẽ ea reuiuiſcere et ita pz ꝙ opa
mortificata ꝑ penitẽtiã reuiuiſcũt. vñ
verſus Que ſub mortali bona fiũt dãt
bona terre. Cor reddũt humile minu-
unt tormẽta gehenne Filius Q

Uero vtrũ aſſumpta vel perac
ta penitẽtia remaneãt peccato-
rũ reliquie per quas ad iterum peccã
dum diſponãtur homines

Capitulũ IIII Pater.

Sciendum qd
quãuis quis agat vel per-
egerit penitẽtiã. reliquie tñ peccatorũ
remanẽt ꝓpter vicia pri⁹ ꝯtracta ſm
magis et minus q̃ diſponũt ad velle
peccandũ quemadmodũ remanet fo-
mes poſt baptiſmũ. ſz tñ diminute et
debilitate. ita ꝙ nõ poſſunt dominari
volẽti reſiſtere cũ adiutorio dei. vnde
tho. de aquino R Notandum ꝙ
peccatũ mortale ex pte ꝯuerſiõis ĩor-
dinate ad bonũ ꝯmutabile quãdaz di
ſpoſitõz cauſat in aĩa vel etiã habi-
tum ſi actus frequẽter iteretur. Culpa
vero mortalis peccati remittit. in quã
tum tollit ꝑ penitentiã et gratiã auer
ſio mentis a deo. ſublato autem ab eo
quod eſt ex parte auerſiõis nihilomi-
nus remanere poteſt id. quod eſt ex p
te conuerſiõis inordinate, cũ hãc ꝯti
gat eẽ ſine illa. Et idõ nichil prohibet
qñ remiſſa culpa. remaneãt diſpões
ex precedentibus actibus cauſate. q̃
dicũtur peccati reliquie. remanent
tamen debilitate et diminute ita ꝙ ho
mini nõ dñant. et hoc magis ꝑ moduz
diſpoſitõis q̃m per modũ habituũ. ſic
et remanet fomes poſt baptiſmũ. pec-
catum qñq3 inducit debilẽ diſpoſitio
nẽ vtpote ꝑ actũ vnũ cauſatã. Qñq3
aũt fortiorẽ cauſatã ꝑ mltos Sz dñs
qñq3 tanta cõmotione ꝯuertit cor ho-
minis vt ſubito ꝑfecte ꝯſequatur ſani
tatẽ ſpiritualẽ nõ ſolũ ad remiſſaz cul
pam ſed ſublatis oĩbꝰ peccati reliqĩs
vt pz de maria magdalena. Qñq3 au-
tem prius remittit culpã per gratiam
opantez et poſtea per gratiã coopan-
tem ſucceſſiue tollit peccati reliquias
hec thomas. Vñ ſunt nõnulli peniten
tes qui forte cogitatõe a delectacioni-
bus carnis ſe ſeparant. nichil volũt il
licitũ ĩ ſua cogitatõe tolerare. carnis
ſtimulũ ꝑfecte cupiũt vincere. et ad ſũ
mum virtutum deſiderãt ꝑficere. ſed
tñ adhuc de corruptione corporis cõ-
tradictõez ſenciũt incẽtiua carnis ali
as temptatões carnis tolerantes. de
hoc beatus gre. viij mora. ſic di. Mẽs
hoĩs penitẽtie doloribꝰ preſſa ĩ ſemet
ipſa ꝯſtringit atq3 a cunctis delecta-
tionibꝰ carnis forti cogitatõe ſepara
tur ad ſummã proficere appetit et tñ
adhuc de corruptõe corpꝰ ꝯtradictio
nem ſentit. vñ per iob dr. Circũdedi
ſti me carcere. Carcere homo circũda
tur. q2 plerũq3 et virtutũ profectibꝰ ad
alta ſurgere nitit et tñ carnis ſue pre
peditur corruptõe Sz ſancti viri quo
mũdiori corde celeſtium archana cõ
ſiderant. auctis adhuc quotidie ardo
ribus anhelant et ibi iam pleni ſacia-
ri deſiderant. Unde adhuc parum ali
quid ore contemplationis deguſtant
perfecte cupiunt carnis ſtimulum vĩ
cere nihil in cogitatione illicitum de
eius iaz corruptione tolerare ſz quia

ſcriptū eſt. Corpus qđ corrumpit᷑ ag
grauat animaʒ intentōe quidem iam
vltra ſemetipſos eminēt ſed tamē ad
huc infirmitatis ſue incertis motibꝫ
ſubditi corruptōis ſue carcere clauſoſ
ſe dolent Quod ſe tamen nec a iuſtis
ſuperbe requiritur. qui amore verita-
tis ſucceſi. infirmitatis ſue auguſti-
as tranſgredi pfecte cōcupiſcunt. nec
ab auctore iuſtoꝝ iniuſte diſponitur.
quam electoꝝ ſuoꝝ vota differēs cru-
ciat. crucians purgat. vt ad percipien
dum qđ deſiderāt qñqꝫ melius conua
leſcant. Electi autē quouſqꝫ ab ītima
quiete differūt ad coꝛ ſuū redeūt. ibiqꝫ
carnis ſue tumltibus abſconſi quaſi
amenīſſimū ſecretariū petūt. Sed in
eo ſepe temptatōis aculeos ſenciunt
carnis incētiua paciūtur et ibi grauiſ
ſimos labores pferunt: vbi magnam
requiem a labore queſierūt. hec greg.
Sed penitentes vel iam per penitē-
ciam emūdati nō debent turbari. ſi pec
cata prius ꝯmiſſa vel quecūqꝫ alia eo
rum corda pulſent. aut temptent dum
modo laborēt. ne cadant in opus vel
conſenſum peccati ¶ Nam ſu-
ſtinere temptatōes ſine perfectione
prauorum operum non eſt damnatio
ſed potius occaſio agende virtutis te
ſtante hoc yſidoro qui dicit Qui ad pe
nitentiam cōuertuntur perturbari nō
debent ſi rurſum poſt emendatōʒ relic-
ta vicia corda pulſent. dummodo nō
erumpant in cōſenſuʒ vel opus. Fer-
re enim cogitatōes ſine perfectōe vici
orum nō eſt ad damnatōʒ. nec eſt occa
ſio ſubeundi criminis ſed potius agē-
de virtutis. vtile enī eſt ſeruo dei poſt
conuerſionem temptari. quatinus a
torpore negligētie ſollicitātibus vitiſ
ad opera virtutis animū exerciciumꝫ
preparet vitioꝝ. hec yſodor⁹. ¶
Sciendum etiam ꝙ ſunt nonnulli pe
nitentes qui ſe pro ſuis exceſſibus la
mētis afficiūt. ſʒ finita orōe. animuʒ
ad gaudia terrena iterū relaxāt. et fit
vt p nimiū riſū hoc perdāt. qđ pri⁹ p
gemitū lucrati fuerāt. de hoc dicit bea
tus gre. ſup Ezechielē. Sūt nōnulli
q̄ iā a vitijs ſe abſtinēt ac virtutibꝫ ex
ercent ⁊ maloꝝ p̄teritoꝝ ꝯſcij lamētis
ſe in p̄cibꝫ afficiūt. ſʒ finita p̄ce. leti tē
poralibꝫ gaudijs. negligētem animū
dimittūt. ne curāt. ne in eis lacrimaꝝ
mēſura īmoderata gaudia tranſeat.
fitqꝫ vt bonū nimie ridēdo pdant. qđ
plangēdo lucrati fuerāt. hec gre. Sūt
etiā nōnulli qui iā p̄ua acta nō ſolū te
ſerūt. ſʒ etiā cū magnis gemitibꝫ. que
ſe male egiſſe meminerūt deplorāt. et
tñ cū recordātur eoꝝ q̄ ꝯtra dñm pec
cādo egerūt. magno timore concutiū
tur. et quāuis ſe pfecte ad deuʒ ꝯuer-
tāt. tñ de ſua ſalute ſolliciti formidant
nam ad memoriam veniunt praua o-
pera. que perpetrauerant. Et vtrū di
gne illa ppetrauerint neſciunt. ⁊ ple-
rumqꝫ iam omnipotens deus peccata
relaxat. ſed tamen afflicta mens dum
valde pertimeſcit de venia trepidat. hoc
tangit beatus gre. iiij moralium ſuper
iob. Erit ſeruus liber a domino dicēs
Scriptum quippe eſt. Omnis qui pec
cat. ſeruus eſt peccati. quia nimirum
quiſqꝫ ſe prauo deſiderio ſubicit. iniqui
tatis dominio dudum libera mentis
colla ſuppoſuit. ſed huic dominio con-
tradicimus cum iniquitati. que nos
ceperat reluctamur. cū cōſuetudini vi
olenter reſiſtimus. et deſideria peruer
ſa calcantes contra hanc nobis ine li
bertatis ingenite vendicamus cum
culpam penitudine percutimuſ. ⁊ ma
culas ſordiū fletibus lauamus. Ple
rūqꝫ aūt iā q̄dē mēs qđ pverſe egiſſe
ſe meminit deplorat. iā p̄ua acta nō ſo
lū deſerit. amariſſimis etiam lamen

tis punit. ſed tamen dũ eorũ . que egit
reminiſcit. graui de iudicio pauore te
netur iã ſe ꝑfecte ꝯuertit. ſed adhuc ſe
perfecte in ſecuritate nõ erigit. qꝛ duꝫ
quanta ſit diſtrictio extremi examinis
penſat inter ſpem ⁊ fortitudinẽ ſolli-
cita trepidat. qꝛ iuſtus iudex veniens
quid de ꝑpetratis reputet quid relax-
et. ignorat. nam q̃ꝫ praua ꝯmiſerit me
minit ſed an cõmiſſa digne defleuerit
neſcit. ac ne culpe ĩmanitas modũ pe
nitentie trãſeat metuit. Et plerũqꝫ cul
pam iam veritas relaxat. ſed mens af
flicta adhuc de venia dũ valde ſibi ſit
ſollicita trepidat. Seruus ergo hic iã
liber nõ eſt. qꝛ peccatũ ſuum homo iam
corrigendo et penitendo deſerit ſed ta
men adhuc diſtrictum iudicẽ de eius
retributione ꝑtimeſcit . Ibi ergo ſer-
uus a domino liber erit vbi de peccati
iam venia dubietas nõ erit. vbi iaꝫ ſe
curam mentẽ culpe ſue memoria non
addicit. vbi nõ ſub reatu animus tre-
pidat. ſed de eius ĩdulgẽtia liber exul
tat. ſed ſi nulla ibi hõ peccati ſui me-
moria tangitur. ereptũ ſe eſſe vndiqꝫ
gratulatur aut quõ largitori ſuo grati
as referat de venia. quam accepit ſi ĩ-
teruenientie. obliuione tranſacte neq̃-
cie. eſſe ſe pene debitoreꝫ neſcit. Neqꝫ
eñ neglecte ꝑtereũdũ ẽ qð pſalmiſta .
ait. Miſericordias domini ineternuꝫ
cantabo . quõ eñ mĩas dñi ĩ eternũ cã
tat ſi ſe fuiſſe miſerũ ignorat. Et ſi mi-
ſericordie trãſacte nõ meminit vñ mi
ſericordie largitori laudes reddit. Sꝫ
rurſum querẽdũ eſt. quõ electorũ mẽs
perfecta eẽ in beatitudĩe poſſit. ſi hãc
inter gaudia memoria ſui reatus tan-
git. aut quomodo perfecte lucis clare
ſcit gloria. quã reducta ad aĩm obum
brat culpa ¶ Sed ſciendum eſt ſi
cut ſepe nũc triſtitia reminiſcunt leti
ita tunc tranſacte nequitie ſine leſione
noſtre beatitudĩs recordamur. Plerũ
qꝫ etiã incolumitatis tp̃e ad memori
am dolores preteritos ſine dolore re-
ducimus . ⁊ quo egros nos recolim⁹
eo nos incolumes plus amam⁹. Erit
ergo et in illa beatitudĩe culpe memo
ria. nõ que mentem polluat ſed que le
ticie arcius aſtrĩgat. vt dũ doloris ſui
animus ſine dolore reminiſcitur . ⁊ de
bitorem ſe modico verius intelligat.
et eo magis acceptam ſaluteꝫ diligat
quo moleſtie meminit quã euaſit X
In illa eñ leticia ſic tũc mala nr̃a ſine
tedio concupiſcimus. ſicut nũc in lu-
ce poſiti. ſine vlla cordis caligine aĩ
mo tenebras videmus . qꝛ ⁊ ſi obſcu-
rum eſt. qð mente cernim⁹ de iudicio ẽ
hoc luminis. nõ de paſſione cecitatis
Et in eternũ ergo laudes mĩe largito
ri noſtro referim⁹ et nequaquã ꝯſcĩe
miſeria grauamur . qꝛ dũ mala noſtra
ſine aliquo mentis malo reſpicimus
nunq̃ꝫ erit ꝙ corda laudantiũ de trãſ-
actis iniquitatibꝫ polluant. ⁊ ſemper
erit ꝙ hec ad laudem liberatoris accẽ
dat. Hec gre. Ex his ergo dictis ſan
ctiſſimi viri colligere poſſumus diffi
cile poſſe homines perfectam ſecuri-
tatem in hac vita de remiſſione pecca-
torum habere. hec eñ libertas eſt om
nis ſalutis perfecta ſecuritas. que in
eterna ſolum patria habebitur. Et iõ
laborare debemus . quatinus ꝑ penitẽ
ciam et bona opa. ad illam requiem
vbi nullus timor ſed ꝑfecta ſecuritas
⁊ ſecura iocunditas eſt ꝑuenire vale
amus . Et q̃uis ſuperius dictũ eſt. ꝙ
ꝑacta congrua et decenti penitẽtia. nõ
ſit opus vt homo agat vlterius penitẽ
ciam exteriorem . ſꝫ qꝛ incerti ſumus
de ꝑfecta peccatoꝝ remiſſione. iõ val-
de ſalubre eſt omnibꝫ. maxime tamen
illis qui multa ſcelera et enormia cõ-
miſerũt vt q̃ꝫdiu ĩ hoc corpuſculo du

tant in penitētia exteriori q̃ȝ interiori ſe exercere ſtudeant. melius eſt amplius facere q̃ȝ minus. vt ex hoc tanto maiorem fiduciam de venia peccatorū ac de celeſti gloria ī ſuis extremis habeant. quanto ꝯſtantius ꝛ diutius in caſtigatōe ſui corꝑis ꝛ bonis opibus modo perdurant. De hoc hugo de ſancto victore ſic dicit. Penitentia alia ē exterior alia interior. Exterior eſt ī afflictōe carnis. Interior eſt in ꝯtritōe cordis. ꝑ exteriorē caſtigat̄ culpa praui opis. per interiorē emundatur culpa praue voluntatis. Scd̄m q̃ȝtitatē delicti menſura correctōis penſanda eſt. agite inq̄t fructus dignos penitentie. aliud em̄ eſt fructus penitentie. aliud eſt ipa penitētia. ſi diſplicet tibi. quod feciſti. pn̄iam agis. ſi perſequeris ꝛ punis. quod feciſti. fructus penitentie facis. Et qꝛ ſḿ menſuram delicti. correctōis menſura penſanda ē ideo fructus dignos penitētie nos facere oportet. Si in correctōe minor ē afflictō q̃ȝ culpe delectatio fuit. nō eſt fructus dignus penitentie tue A Sed dicis mihi quō ſcire poſſum qn̄ condigna ſit penitentia mea Quia ſcire hoc nō potes. iō neceſſe habes ſemper penitere ſatiſfacere potes. nimis facere nō potes. melius eſt vt plus facias q̃ȝ min⁹. Idcirco ſollicitus eſto ſatage. da operā. ſtudium impende. vt culpa ſit cū fine. deuotio ſine fine Hec hn. Et q̃ȝuis ſḿ Cri. B Sine īteruallo lacrime penitētis ꝛ remiſſio peccatoꝝ ſil' ſint. hoc eſt veꝝ quantum ad culpam ſiue offenſam dei quaȝ ſtatim remittit ſine mora. Sed ſḿ Albertum qui dicit ī tractatu ſuꝑ miſſaȝ ꝙ oportet hominem per multa trahi anteq̃ȝ peccatū penitus deſtruat̄. quātum ad maculam. Et ideo vt premiſſum eſt multū fructuoſum eſt ꝛ ſalubre ꝓpter maiorem ſecuritatem vt homo ī actib⁹ penitentie ꝛ bonis operib⁹ perſeueret vſq̃ȝ in finem C Circa qđ etiā notandum ꝙ ſunt nonnulli. qui ꝑdurantes in carnis integritate cū ſe reſpiciunt minus habere. quod defleant ad feruorem ſpiritus ꝛ deuotōis per amorem ſe inflammare nō curant Et ſepe nonnulli poſt carnis peccata etiam enormia. ad deum ꝑ penitentiā reuertentes tanto ſe bonis actib⁹ feruentius exercent. quanto ſe conſpiciunt grauius erraſſe. Et ſit plerūq̃ȝ vita iſtoꝝ deo acceptior q̃ȝ illoꝝ. qui ſibi ſufficere vite ſue innocentiaȝ putabant. De hoc dicit Beatus gre. in cura paſtoris. Sepe nonnulli ad deum poſt carnis peccata reuertentes tanto ſe ardentius in bonis actib⁹ exhibēt q̄nto dānabiliores ſe de malis culpe vident. Et ſepe quideȝ in carnis integritate ꝑdurantes cū minus ſe reſpiciunt habere qđ defleant. ideſt plene ſibi ſufficere vite ſue innocētiaȝ putāt atq̃ȝ ad feruorem ſpiritus nullis ſeatoris ſtimulis inflammant ꝛ ſit plerūq̃ȝ deo gratior amore ardēs vita poſt culpam q̃ȝ in ſecuritate torpens innocentia. hec gre. Vn̄ vnuſq̄ſq̃ȝ in quocūq̃ȝ ſtatu ſit poſitus. ne tardet ꝑ penitētiā ꝛ bona opa ꝯuerti ad dominū. Si quis carnis integritatem in ſe nōdū violauit. gratias agat deo de tanto dono ſibi collato ab ipſo. reuocet tn̄ ante oculos mentis ſi quid per ꝯſenſum vl' delectationē carnalis peccati enarrauerit vel ſi etiaȝ ꝑ ſpiritualia vicia ſeu quecūq̃ȝ alia peccata deum offenderit et pro illis compungatur ꝛ agat penitentiā ꝛ ꝑ bona opa ꝛ humilitatē cordis integritatē ſtudeat in ſe conſeruare. nā ſi talis in caſtimonia ꝑſeuerauerit. ꝛ circa hoc timorē dei ꝛ humilitatē habuerit. ꝛ ſe in bonis opib⁹ exer-

citauerit maiorē grām ac feruentiorē caritatē a dño obtinebit. Si quis vo lapſus eſt in carnalia peccata vel alia crimina: non tamen multa. redeat ad ꝯſcientiā ⁊ ꝑ opa penitētie ⁊ lacrimaſ ſatagat ſua facinora emēdare. Siquiſ autē in multa crimina eſt ꝓlapſus. ⁊ multa pctā enormia ⁊ turpia ſe depre-hendit ꝯmiſiſſe. ⁊ longo tēpe in his ⁊ in alijs vicijs quibuſcunq̄ ꝑſeueraſſe nec talis deb; deſperare ſed ex toto corde ſe debet ad dñm ꝑ penitenciā ꝯuertere. Et quanto ſe ꝯſpexerit ꝯtra ſuū cōditorem magis deliquiſſe. tanto ꝑ potiora penitentie opa ac lacrimaꝝ com-punctionem laboret deo ſatiſfacere. ⁊ de cetero a ſimilibꝫ cauere. ⁊ in bonis actibꝫ vſq̄ ad finem vite ꝑſeuerare. ſi ſic egerit. ꝓculdubio veniam peccatoꝝ et gratiam a dño obtinebit ⁊ ꝯſequet.

D Et notandū etiam φ verus penitens nihil ꝑdit de tpe. ꝑ ſatiſfactōez recupat tempus p̄teritum. ꝑ bona opera cuſtodit ⁊ tenet tempus p̄ſens. futurum vero tempus ꝑ bonum ꝓpoſitū ſeu voluntatē. Quod ꝓbat beatus Berñ. ſic dicens. Uerus penitens de tpe nihil ꝑdat p̄teritum recupat ꝑ ſatiſfactionem. ⁊ p̄ſens tenet ꝑ bonā opatōem ⁊ futuꝝ ꝑ immobilem voluntatē. Sic igit̃ habemus de penitentia ⁊ eius ptibus videlicet cōtritione. ꝯfeſſione. ⁊ ſatiſfactione ⁊ de circūſtantijs tangentibꝫ ipāz pniam ⁊ eius ptes. F Filius

Conſidero vim penitētie. ⁊ quodam tremore ꝯcutior eo φ plures penitētes poſt ꝯuerſionē ſuam ad deum ꝑ introitū ordinis. habitū religionis aſſumentes. minus diſcrete ſe habent. nam ꝑ immoderata ieiunia ⁊ īdiſcretas vigilias ſeu alias caſtigationes corpus ſuum nimis affligētes nonnunq̄ dolorē capitis ⁊ corpis debilitatem incurrunt vel etiā ſenſum rōnis ꝑdunt. ⁊ ꝑ ꝯſequens efficiunt̃ ſibi ⁊ alijs inutiles. ad hoc cauendū rogo te. vt de virtute diſcretionis me inſtruere velis vt in his que agenda ſunt ſꝑ cautus ⁊ circumſpectus eſſe poſſim.

Capitulum. V. Pater. E

De diſcretiōe ſuper qua petis informari ſcire debes φ hec virtus vi; diſcretio omni volenti deo ſeruire multū eſt neceſſaria. maxime tamen penitētibꝫ et nouiter conuerſis ad viam ſalutis. nam ſunt nonnulli. qui poſt multa peccata ſtatum religionis aſſumētes opa penitentie aggrediunt̃. ⁊ ſeipos per abſtinentiam nimia; vigilias ieiunia ac ceteras caſtigatōes corporales. indiſcrete affligūt. ⁊ ſic corpore debilitato vires ad bene agendū in ipis deficiunt. nonnunq̄ etiam ſenſus amittunt ſpiritus extinguitur ⁊ totus ſpiritual' profectus diſſipat̃. hec vero indiſcretio oritur ex feruore ſpiritus. que; nouelli ⁊ nouiter ꝯuerſi habent ⁊ a bona voluntate ſm quā etiā ſepe regunt nō ſm rationem. nam tales volētes pro ſuis exceſſibus ſatiſfacere domino ſemetipos ꝑ indiſcreta opa penitentie afficiūt ⁊ hoc iō faciūt. q: ꝑ talia facta putāt ſe placere ſeu obſequi; deo ſe p̄ſtare ſ; q̄cūq̄ talibꝫ ꝑplexis laq̄is ſe circūdatū ſenſerit. ſciat eē hoc tēptacionē diaboli ſubtilē. ipe eī hoſtis āti-quus laborat. vt ꝑ vitiū indiſcretōis tollat de corde hōis dilectō; dei. ⁊ boni opis effectū. F De quo .b. ber. ſic dicit. Nō h; calidus hoſtis machīnamētum efficacius ad tollendam de corde dilectionem. q̄ ſi efficere poſſit vt in eo incaute ⁊ non cum ratione ābuletur. vbi autem vehemēs feruor et emulatio. vbi maxime diſcretio neceſſaria eſt. que eſt ordinatio caritatis.